

“אין לנו על מי להישען” - יסוד התפילה פה _____

“אין לנו על מי להישען” יסוד התפילה

פתח דבר:

מעיקרי התפילה הוא שעלינו להכיר כי רק הקב"ה בכוחו לעזור ולהושיע, וככל שנחדיר בלבבנו הכרה זו כך תעשה תפילתנו יותר פירות.

וזאת משום שהמחיצה העיקרית בין האדם ובין בוראו היא הרגשות הישות של האדם, תחושת ה"כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה" - אני עושה, אני פועל, אני מצליח ואני יכול, ואם כן מדוע אני צריך בכלל לפנות אל הבורא יתברך? אולי בכדי שיעזור לי קצת?!

בודאי שאם תשאל את אותו אדם מי הוא זה שפועל הכל הוא בודאי יגיד כי אין עוד מלבדו והוא מקוה שה' יעזור לו, אך בתחושת הלב אין הוא מרגיש שהפנייה אליו הכרחית כל כך, כי סוף כל סוף "אני מסדר את העניינים לבד".

זו הטעות הקריטית של כל מי שניגש להתפלל אליו יתברך עם הרגשה זו שהוא רק צריך ממנו "מעט עזרה וסיוע", אבל בעצם הוא יכול להסתדר לבד...

הקב"ה לא "עוזר", הוא עושה הכל!

עיקר מהות התפילה הוא הרגשה של ההיפך מזה - שנרגיש ונדע שאין אנחנו יכולים לסדר ולהצליח במאומה, ואין אנו מסוגלים להשיג שום דבר בלי עזרתו של הקב"ה.

ועלינו לדעת שאין זה בגדר של "זה וזה גורם" כלומר שהוא עזר אבל גם אני עשיתי משהו אלא הכוונה - הוא עושה את הכל, מהתחלה ועד סוף!

"קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת"

כתוב בתהלים (קמה, יח): "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת".
ושאלו חז"ל במדרש רבה (ויקרא יז, א) "יכול לכל"? תלמוד לומר "לכל אשר יקראוהו באמת"!

מבואר כאן שישנה הבטחה מפורשת אשר לעולם לא תשוב ריקם, שהקב"ה קרוב לשמוע את תפילת האדם וקריאתו, אבל יש בזה תנאי אחד - שיקרא אליו "באמת"! ואם רק יקרא באמת מובטח לו שהקב"ה יענה לתפילתו.

השאלה היא מה נקרא "באמת"?

ופשוט הוא לכלל בן דעת ש"תפילה באמת" אינה אלא כאשר ברור לאדם ללא שום ספק כי אין לו שום אמצעי לעזרה וסיוע מלבד פנייה בתפילה אל הבורא יתברך שיעזרהו ויושיעהו, ואם קיימת במחשבתו של האדם רעיון אפשרי נוסף איך להשיג את מבוקשו חוץ מאשר על ידי תפילה - אין זו נקראת תפילה באמת!

מפני שבאופן זה הפנייה אל הבורא יתברך אינה מוחלטת אצלו אלא היא משמשת אצלו כאחד משאר מיני האמצעים אשר על ידם הוא מנסה להשיג את מבוקשו.

מהו "אשר יקראוהו באמת"?...

בספר ברזומו של עולם (עמ' לה) המחיש את הדברים באמצעות הדוגמא הבאה:

אדם הולך ברחוב במרכז העיר, ללא מטרייה וללא מגפים, לפתע החל לרדת גשם, הגשם הזה מאוד לא נוח לו ואפילו מפריע, והוא היה מעדיף שהוא ייפסק לשעה קלה עד אשר יספיק לשוב לביתו. תוך כדי כך הוא פונה בתפילה אל הבורא יתברך ומבקש ממנו שיפסיק את הגשם ויעצור אותו כדי שבגדיו לא ירטבו...

האם תפילה זו היא בגדר של "תפילה באמת"?

”אין לנו על מי להישען” - יסוד התפילה פז

בודאי שלא! - מפני שהוא יודע שבכדי להינצל מחוסר הנוחות שלו ישנם עוד דרכים ואמצעים: אפשר לעמוד תחת תקרת בנין או סככה של תחנת אוטובוס או להיכנס לחנות ולהמתין עד שהגשם ייפסק, ואפשר גם להתפלל להקב"ה שיפסיק את הגשם - תפילה הנאמרת בתור מין מתוך שאר מיני האמצעים - אינה תפילה באמת.

אולם נצייר לעצמנו את המקרה הבא: עובר דרך הצועד במדבר בישימון דרך הרחק ממקום יישוב, ולכל רוחב האופק אין הוא רואה בתים, סככות, עצים וכדומה, רק חול ושמש שאין להם סוף. והנה בפתע פתאום השמים מתקדרים בעבים וארובות השמים נפתחו ומתחיל לרדת גשם עז, ואין לו שום מקום למחסה להגן על עצמו מהגשם השוטף, הגשמים ממשיכים לרדת בזעף ורוחות עזות מנשבות, וכל כולו רטוב עד לשד עצמותיו והוא מתבוסס בבוץ.

חולף הזמן והגשם אינו מפסיק עד שהוא מרגיש כבר כי באו מים עד נפש ואין בו כח לעמוד בזה, ואין לו שום מנוס או אמצעי כדי להציל את נפשו כי אם בלתי עזרת השי"ת לבדו. או אז פונה הוא אל הקב"ה ומתפלל באמת ובתמים מקירות לבו, כי יודע הוא שבמצב מעין זה רק מי שבכוחו לשנות עיתים ולהחליף את הזמנים, יכול לעזור לו ולשנות ברגע אחד את מזג האויר ולהפסיק את הגשם. הוא מתפלל וזועק ומשתפך לפני הבורא יתברך: אנא ממך ה' הגדול הגבור והנורא הושיעני והצילני נא והסר ממני את הגשם הזה. תפילה מעין זו אשר אין למתפלל שום מחשבה על פתרון אחר - מוכרחת לעשות רושם ולפעול! בתפילה כזו מתחשבים בשמים!

זהו "לכל אשר יקראוהו באמת!" תפילה מתוך הכרה שרק הקב"ה יכול לעזור ולא שום דבר אחר.

רק קריאה באמת נחשבת קריאה!

וראיתי בענין זה בכתבי רבי ישראל זאב גוטסמאן זצ"ל שתמה מדוע מצינו במזמור זה - תהלה לדוד הנאמר שלוש פעמים בכל יום, הסדר בפסוקים הוא שכל פסוק מחולק לשני חלקים עם וא"ו החיבור בין שני חלקי הפסוק כגון: "בכל יום אברכך ואהללה שמך לעולם ועד", "גדול ה' ומהולל

מאוד ולגדולתו אין חקר" וכן על זה הדרך, מלבד הפסוק "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת" ששם אין וא"ו החיבור, והדבר טעון ביאור. אלא ביאור הדברים הוא כך, הלוא מטרתה של וא"ו החיבור היא לחבר בין שני חלקי הפסוק, שכן מדובר בשני ענינים נפרדים אלא שוא"ו החיבור מצרפם יחד.

אולם פסוק זה כל כולו ענין אחד הוא ואיננו נפרד לשני חלקים, שכן השי"ת אכן קרוב מאוד לכל קוראיו, אולם זאת בתנאי אחד - שהקריאה תהיה באמת, אם האדם יודע ומרגיש בכל לבו שרק הקב"ה יכול להושיע אותו.

"הוא הלך לחפש את הקב"ה, אתם הלכתם לחפש נקישה על הכתף"!!!

ראיתי לנכון להביא בזה עובדה אשר תמחיש לנו היטב נקודה זו (ע' ספר לפניו נעבוד ועד ס"ב):

אברך אחד סבל מקשיים גדולים בפרנסתו ועל כן הסיח את לבו בפני רבו. "תלך לכותל המערבי ותדבר עם הקב"ה" - אמר לו הרב.

הלך אותו אברך לכותל המערבי בכדי לשפוך שיחו לבורא עולם. באמצע תפילתו הרגיש נקישה על כתפו, הוא הסתובב והנה הוא רואה אדם בעל מראה חשוב אשר עשה רושם של מי שממהר מאוד.

"תשמע" אמר האיש, "התחייבתי לתת מאה אלף דולר למשפחה נזקקת במשך החופשה שלי בארץ ישראל, אבל לא הספקתי לעשות זאת - הטיסה שלי בעוד שעה - אולי אתה מכיר מישהו שצריך את הכסף"? כמובן שהוא סיפר לו על מצבו, והלה נתן לו במקום צ'ק על הסכום הנ"ל.

לאחר מכן אותו אברך סיפר בכולל לחבריו את אשר אירע לו, היו ביניהם נזקקים נוספים שהחליטו כי גם הם ילכו להתפלל בכותל המערבי. והנה אחד מהם גם הרגיש באמצע התפילה בנקישה על כתפו - היה זה עני שביקש תרומה. שאר האברכים אף לא קיבלו נקישה על הכתף...

"במה אנו שונים מחברנו ומדוע עזרו מן השמים רק לו"? שאלו האברכים את הרב.

“אין לנו על מי להישען” - יסוד התפילה פט

ענה להם רבם: “הוא הלך לכותל לחפש את הקב”ה, אתם הלכתם לחפש נקישה על הכתף”!...

על האדם להרגיש באמת ובתמים כי אף אחד מלבד הקב”ה אינו יכול לעזור לו, וכאשר הוא פונה אליו יתברך בהרגשה שכזו, הישועה ממהרת לבוא.

רק הקב”ה יכול לעזור - בכל פרט ופרט

הרגשה שרק הוא ואין זולתו יכולים להושיע צריכה ללוותנו בכל מהלך התפילה.

וכך נהג הגאון רבי אביגדור מילר זצ”ל לומר: לא די במחשבה כללית שאנו ביד ה’, אלא בכל פרט ופרט עליו אנו מבקשים עלינו לזכור זאת, כגון כשאנו מתפללים “חננו מאתך חכמה בינה ודעת” ואנו יודעים ומרגישים כי רק הקב”ה הוא החונן דעת, בזכות הכרה זו הקב”ה חונן אותנו בדעה והשכל. וכשאנו נותנים את לבנו על כך שרק השי”ת הוא שומע תפילה, ומתוך אמונה זו אנו עומדים ומבקשים ממנו את כל צרכינו, בזכות זה הקב”ה ימלא לטובה את כל משאלותינו.

תקיעת שופר ב”לב נשבר” - המעולה שבתקיעות!

ידוע הסיפור על הבעל שם טוב זצ”ל: היה זה בראש השנה קודם התקיעות והבעל שם טוב זצ”ל העלים את סידור הכוונות מעיניו של בעל התוקע. והנה כאשר הגיעה העת והוא חיפש את סידורו ואך לשוא, ומכיון שהזמן היה דחוק והסידור איננו, בלית ברירה הוא תקע “בלי כוונות”. התוקע נשבר ליבו בקרבו, לאחר כל ההכנה הגדולה שהכין עצמו בסילודין לקראת תקיעת שופר לפני הבעל שם טוב זצ”ל ולאחר שסידר לעצמו את כל סדר הכוונות, והנה הוא צריך לתקוע בכוונה פשוטה - “רחמנא אמר תקעו”.

לאחר התפילה אמר לו הבעל שם טוב זצ”ל כי תקיעותיו פעלו בשמים יותר מבכל שנה, משום שלבו הנשבר הבקיע את כל החומות והמחיצות עד שעלו לרקיע לרצון לפני בורא עולמים.

“לב נשבר” הוא כגרזן ביד החוצב ובכוחו לבקוע רקיעים!

כך גם תפילה הבאה מלב נשבר למרות שהשערים נעולים בכוחה לבקוע את המחיצות, וכאשר יהודי מרגיש כי אין שום מוצא ודרך ואין לו על מי להישען אלא על אביו שבשמים, אזי תפילתו נענית!

תפילת העני והמסכן נשמעת מיד

ומצינו בזה דבר נפלא בזוהר הקדוש (חלק ג דף קצה ע"א):

דוד המלך ע"ה ראה שכל החלונות פתוחים וכל שערי שמים מזומנים להפתח למי שהוא מסכן, ואין בכל התפילות בעולם שהקב"ה שומע להם מיד כמו תפילתו של המסכן. כיון שכך, עשה עצמו דוד המלך ע"ה עני ומסכן, הוא פשט את לבוש המלכות וישב על הארץ ונשא תפילה. ועל זה נאמר (תהלים פו, א): "תפילה לדוד הטה ה' אזנך ענני", ואם תאמר למה? בגלל ש"עני ואביון אני".

מדוע לא סייע הגביר הנדיב לקבצן?

על מנת להבין זאת נביא את משלו של הגאון רבי נחום זאב זצ"ל בנו של הסבא מקלם זצ"ל:

היה היה קבצן אשר חיזר על הפתחים, פעם הזדמן לו להיכנס למעונו של גביר עצום והלה נתן לו נדבה צנועה. פנה אליו הקבצן ואמר לו: שמעתי עליך שאתה מסדר לאנשים את כל צרכיהם, ומדוע אינך נותן לי כל צרכי? אמר לו הגביר: הלא אתה מחזר על הפתחים, והינך יכול להמשיך לחיות במצב זה. אך אם פונה אדם נכבד לגביר ומבקש שיתן לו כל צרכו, אותו גביר לא יאמר לו תחזור על הפתחים, כי לאור מעמדו כאיש נכבד יתבייש לעשות זאת, ואם לא יספק לו את כל צרכיו עלול הוא להגיע לחרפת רעב עד שערי מות... במצב כזה לא נותרה לגביר ברירה והוא יהיה מוכרח לעזור לו.

כך היא גם הנהגתו של הקב"ה. אדם שמחזר על הפתחים ובוטח בבני אדם, מפלוני יבקש כסף ומאלמוני כבוד וכו' - אומר לו הקב"ה, תמשיך כך. אבל אם בא אדם להקב"ה ואומר לו, רבוננו של עולם! אם אתה לא תתן לי, אמות ולא אחזר על הפתחים, עיני נשואות רק אליך. במצב כזה הקב"ה אכן ממלא את כל משאלותיו.

צא "אין לנו על מי להישען" - יסוד התפילה

זהו שאמר דוד המלך ע"ה, אעשה עצמי כעני ומסכן אשר אין לו למי לפנות כי אם להקב"ה עצמו, ובזכות זה הקב"ה בודאי ישמע את תפילתי. רק כאשר מכירים בכך שאין שום אפשרות אחרת ואין דבר שיכול לעזור ולהועיל כי אם הקב"ה, אז הקב"ה עוזר!

"בגמול עלי אמו"

נקודה זו משתקפת לעיני המתבונן גם בחיי היום יום. וכבר שאל הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל מה ההבדל בין תינוק המוטל בעריסה שאמו מטפלת בו בנאמנות יתירה, עד שאף לשמע ציוץ קל מפיו היא ממהרת להאכילו ולמלא חסרונו ללא לאות גם באמצע הלילה, לבין ילד קט בן ארבע או חמש, שאם יקרא לה באמצע הלילה ויאמר לה מילים מפורשות: "אמא, אני רוצה לשתות", היא בדרך כלל תשיב לו: "אוי, עכשיו? באמצע הלילה? לך תיקח לך כוס מים"...

ההבדל הוא: תינוק חסר אונים התלוי לחלוטין באמו, הדבר גורם לה לתחושת אחריות כלפיו, לעומת זאת ילד גדול המסוגל להסתדר בכוחות עצמו, תחושת האחריות אליו היא שונה לגמרי.

כך היא גם התפילה. כאשר יהודי פונה להקב"ה ואומר לו: "רבונו של עולם, אינני מסתדר, איני יכול לעשות צעד בכוחות עצמי", הוא יזכה לסייעתא דשמיא והקב"ה ימלא כל חסרונו, אבל מי שסבור כי הוא מסתדר לבד פחות או יותר, אלא שפונה הוא לקב"ה ליתר בטחון... גם הקב"ה משיב לעומתו כביכול: "אם אתה לא תינוק קטן וחסר ישע - תסתדר לבד"!

מדוע על המתפלל לכוון את רגליו?

ונראה שזוהי הנקודה שחז"ל רצו להרגילנו באופן התפילה - עם הרגלים מכוונות זו אצל זו ועם הידים ככפותות זו על זו, כמבואר בשו"ע (או"ח סי' צה ס"א וס"ג), ונסביר את הדברים בעזרי"ת.

כתוב בגמרא במסכת ברכות (דף י'): "אמר רבי יוסי ברבי חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב: המתפלל צריך שיכוון את רגליו, שנאמר (יחזקאל א, ז): "ורגליהם רגל ישרה".

וכתב על זה הרשב"א זצ"ל (בעין יעקב) וז"ל: "וכלל דבריו בכיוון הרגלים לב' סיבות. האחת - כדי שהמתפלל ישים כנגד עיניו ולבו כאילו ידיו ורגליו אסורות ואין בידו כח לקרב המועיל ולהרחיק המזיק זולתי בעזרתו יתברך. וכן אמרו (מס' שבת דף י.) : "בעידן ריתחא פכר ידיה ומצלי". וכן הנהוג בחוק המתחנן אל אדוניו מכוון ידיו ומתחנן, לכוונה שמראה עצמו כאילו ידיו אסורות ואין לו עזר בלתי אם ישיג רצונו, ומפני שברגלי האדם נעזר יותר בברחו מן הנזק וברדוף את הנאות, הצריכו לכוין אותם".

יש להביא בזה גם את לשונו של המהר"ל זצ"ל והן הן הדברים אלא שיש בהם מעט יותר הסבר:

"לפיכך אמר צריך שיכוין רגליו, כי השוואת הרגלים מורה על ענין זה שהאדם בעצמו כאילו אין יכול לפעול דבר, כי התחלת הכל הם הרגלים שמוליכים אותו אל אשר רצונו שם לעשות מה שירצה. ולכך כתבו גם כן שיש לאדם להניח ידיו גם כן כפותים על לבו עד שאי אפשר לו לעשות שום פעולה. ומעתה הכל כפות, הן רגליו שבהם הולך למקום שרוצה לעשות דבר, הן ידיו שהם הכלים שבהם פועל דבר, לכך ישוה רגליו וידיו כפותים על לבו, ומעתה יכיר האדם שאין לו דבר מעצמו רק הכל מצד עילתו יתברך ולא מעצמו דבר כלל. על דרך זה כתבו המפרשים מה שצריך שיכוין רגליו שדבר זה הוראה לגמרי על שאין לאדם כח כלל אפילו התחלת התנועה לעשות דבר", עכ"ל.

וכדברים הללו מביא הבית יוסף זצ"ל בשם מהר"י אבוהב זצ"ל.

למדנו אם כן כי על האדם להרגיל את עצמו לחשוב ולהרגיש שאין הוא מסוגל לפעול לעצמו כלום, והכל הוא רק בעזרתו יתברך, ובכל עת שיתפלל יעשה פעולות חיצוניות אלו והחיצוניות תעורר את הפנימיות וכך יכיר באמת שהכל הוא רק ברצונו יתברך.

"צעוק יצעק" - צועק וצועק עד שנענה!

ונביא כמה מקורות בכדי לבסס את היסוד הנזכר.

כתוב בפרשת משפטים (שמות כב, כב) לגבי יתום ואלמנה: "אם ענה תענה

צג "אין לנו על מי להישען" - יסוד התפילה צג

אותו כי אם צעוק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו". וצריכים להבין מהו כפל הלשון "כי אם צעוק יצעק אלי".

ויש לפרש על פי הנתבאר מהי הסיבה שהקב"ה שומע את צעקת היתום והאלמנה, מפני שהם צועקים רק להשי"ת מאחר ואין להם אדם אחר לפנות אליו ועל כן הקב"ה שומע להם ועונה לתפילתם.

וכבר דייק בזה הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל את לשון הפסוק "כי אם צעוק יצעק אלי" - היינו צעקה כפולה. כי אדם שחושב שיש לו על מי לסמוך מלבד הקב"ה אינו צועק פעמיים, אלא אם הוא פונה בתפילתו אל הקב"ה והוא עדיין לא עזר לו, הולך הוא לחפש עצות אחרות, אבל אלמנה ויתום שאין להם למי לפנות הם צועקים להקב"ה וחוזרים וצועקים לו יתברך, כי יודעים הם בכל לבם שרק הוא יכול לעזור להם, ועל כן הקב"ה נענה לתפילתם.

ואפשר שאת זאת רצה דוד המלך ע"ה להורות לנו באומרו (תהלים כז, י): "כי אבי ואמי עזבוני וה' יאספני" - על כל אחד לעשות את עצמו בענין זה כאלמנה ויתום שאין לו למי לפנות זולתי אל השי"ת, ולא יתפלל ואז יחזור ויחפש אחר עצות אחרות, אלא יצעק ויצעק עד שתיענה תפילתו!

"מאיך" - יבוא עזרי!

הגאון רבי משה שניידער זצ"ל הביא רמז נאה בענין זה: כתוב בתהלים (קכא, א): "אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי", הכוונה היא שכאשר נבין שאנו במצב של "איך" - אין מי שיכול לעזור זולת הקב"ה, אז "יבוא עזרי" - הקב"ה יעזור יגן ויושיע.

"עד אנה אשית עצות בנפשי"

רמז נוסף על כך מאת הגאון הרב הקדוש מרוז'ין זצ"ל: כתוב בתהלים (יג, ב): "עד אנה ה' תשכחני נצח עד אנה תסתיר את פניך ממני עד אנה אשית עצות בנפשי".

יש לפרש על דרך צחות שפסוק זה נאמר בדרך שאלה: עד מתי ה' תשכחני ולא תענה לתפילתי ולא תעזור לי? התשובה היא: "עד אנה" -

כלומר, עד הזמן ש"אשית עצות בנפשי", כלומר כל זמן שאדמה ואחשוב שאוכל לשית עצה ולעזור לעצמי, אז הקב"ה אומר לאדם כביכול: "אתה חושב שאתה יכול לעזור לעצמך, אם כן אינך זקוק לי, על כן תנסה נא ותעזור לעצמך ותראה מה תוכל לעשות לבד"...

בזכות איזו תפילה נפקדה חנה?

נביא עוד מקור לדברים.

חנה ופנינה היו נשותיו של אלקנה (עיין שמואל א, א), חנה היתה עקרה ללא ילדים ולפנינה נולדו עשרה ילדים. ובחז"ל (ילקוט שמעוני) מבואר שהדבר נמשך תשע עשרה וחצי שנים.

לאחר תקופה ארוכה זו נאמר בפסוק: "ויאמר לה אלקנה אישה חנה למה תבכי ולמה לא תאכלי ולמה ירע לבבך הלוא אנכי טוב לך מעשרה בנים". ובשנה זו: "ותקם חנה אחרי אכלה בשילה ואחרי שתה, ועלי הכהן ישב על הכסא על מזוזת היכל ה', והיא מרת נפש ותתפלל על ה' ובכה תבכה". וידוע שבזכות תפילה זו חנה זכתה לבן - שמואל הנביא - לא פחות ולא יותר!

השאלה הנשאלת: מדוע התקבלה תפילתה בעת הזו יותר מאשר בכל תשע עשרה השנים שעברו, בהן גם התפללה מן הסתם רבות על מנת לזכות לבן?!

הביאור בזה הוא (ע' ספר לפניו נעבוד ועד קמג): עד לאותה עת חנה תלתה את תקוותה בבעלה הצדיק והיא חשבה שתפילותיו יפעלו על מנת שיתמלא מבוקשה. אבל רק כאשר אלקנה אמר לה: "הלוא אנכי טוב לך מעשרה בנים", היא הבינה שאלקנה כבר התייאש ממנה, ורק אז "לקחה את עצמה בידים" והתפללה מעומק לבה מתוך הרגשה שאף אחד בעולם אינו יכול לעזור לה מלבד הקב"ה.

תפילה זו היא אשר הרקיעה שחקים עד שזכתה לבן כמו שמואל הנביא!

"אמר רבי היכי נעביד" - נקודת התפילה?

נביא עוד נקודה נפלאה בענין זה.

הגמרא במסכת כתובות (דף סב:) מספרת שרבינו הקדוש השיא את בנו

”אין לנו על מי להישען” - יסוד התפילה צה

ולאחר נישואיו יצא הבן ללמוד תורה כפי שהיה נהוג. הבן התעכב ולמד בבית המדרש עשרים שנה, כאשר חזר אשתו נהפכה לעקרה (עיין ברש”י זצ”ל שפירש: כן דרך העומדות עשר שנים בלא בעל).

מספרת הגמרא: ”אמר רבי היכי נעביד? נגרשה - יאמרו ענייה זו לשוא שימרה. נינסיב איתתא אחריתי? יאמרו: זו אשתו וזו זונתו, בעי עלה רחמי ואיתסיאת” - היינו, ביקש עליה רחמים והתרפאה.

ויש לתמוה מדוע הוצרך רבי לכל דברי ההקדמה הללו טרם שהתפלל, למה הוא לא התפלל מיד?

הגאון רבי מרדכי דרוק זצ”ל (שמות עמ’ רפ) כתב לבאר בזה באופן נפלא מאוד, וזת”ד:

נראה שרבינו הקדוש בא ללמדנו דרך בעבודת התפילה. כאשר אדם משריש בנפשו שאין לו מוצא אחר, והוא יודע שרק ה’ יכול לעזור לו אז תפילתו מקובלת יותר. תפילה זקוקה להכרה ברורה - אין לי דרך אחרת, רק ה’ הוא היחיד שיכול להושיעני ממצוקתי!

בכדי לחוש זאת רבי מנה לעצמו את כל האפשרויות העומדות לפניו באותו מצב, וכך כאשר נוכח שלא נותרה עצה ותבונה מלבד תפילה להקב”ה, הוא התפלל ונושע.

דברים חוצבי להבות מאת המשגיח רבי ירוחם ממיר זצ”ל

לסיום נביא מדבריו הנפלאים של המשגיח רבי ירוחם ממיר זצ”ל (דעת תורה פ’ בשלח) וכל דבריו הם כקילורין לעינים ממש, וזה לשונו:

”ופרעה הקריב וכו’ והנה מצרים נוסע אחריהם וייראו מאוד ויצעקו בני ישראל אל ה’”. ופירש”י זצ”ל: ויצעקו, תפשו אומנות אבותם, באברהם הוא אומר (בראשית יט, כז): ”אל המקום אשר עמד שם”, ביצחק (שם נד, סג): ”לשוח בשדה”, ביעקב (שם כח, יא): ”ויפגע במקום”. מכילתא.

והמאמר כי תפשו אומנות אבותם אינו מובן, כי מה מלמדים לנו חז”ל בזה? וכי לא יודעים כי האבות הקדושים עמדו בתפילה? וכי הם הם אשר תקנו לנו תפילה? ומה זה אמרם כי תפשו אומנות אבותם?

התבוננתי בענין לרגלי הרדיפות האיומות כיום אשר נטפלו על היהודים כל הגויים, לרגלי השוד והחמס הגלוי בכל גסותם, ביחסם של האומות לעם ישראל, השורר כהיום כמעט בכל המדינות, ובראשם גרמניה ורוסיה הארורים. גזירות נוראות בעשוק כל זכויותיהם הכי מינימליות, הכל עושים לעין השמש ואין פוצה פה ומצפצף, נתונים ממש למשיסה ואין לאל ידך להושיע לך בכלום, עת צרה גדולה ליעקב, ואיך ממנה נחלץ? איך ממנה נושע? רפו כל ידים, אובדים עצות עד היאוש המוחלט ר"ל.

ובחשבי כן על כל זה המצב, אמרתי לנפשי - "מן המצר" "קראתי י-ה"! כי אחרי שבאמת אין למי לצעוק, מדוע לא נפנה, מדוע לא נצעק - להרבנו של עולם? האל המושיע בכל צרה!

וכאשר חשבתי ככה, תיכף אמרתי עם נפשי להיפך - האם לפנים היה לנו למישהו אחר לצעוק?!

בעתות ההרחבה והרווחה האם אז היה לנו מישהו אחר למי לפנות?!

ובהתבונני בכל זה נחה רוחי בי ואמרתי ללבי: אין הכי נמי, אמנם ודאי כן, אין באמת שום חילוקים, בעיתות הכי טובות, בהמצבים הכי נוחים לנו גם כן לא היה לנו בלעדך מלך גואל ומושיע! בכל דור ודור הנה פודנו ומצילנו מעולם שמך, אין אלוקים זולתך! בכל דור ודור לא היה לנו כל מוצא, כי אם אליך ה' לזעוק! ואם כן מה עכשיו כל היאוש?! מה היום מיומים?! אמנם כי בצרה גדולה אנחנו, אין באמת כל דרך לישועה, אבל הרי גם מעולם לא היתה ישועה זולתנו יתברך, ובין כך וכך אנו לה' ועינינו לה'. והיד ה' האם תקצור חלילה?

ובעיוני ובחשבי כל זה היו לי הדברים לתנחומים גדולים וחיזוק נפלא, ובזה הבנתי דברי המכילתא הנצבים פתח דברינו.

"תפשו אומנות אבותם"

ממשיך המשגיח רבי ירוחם זצ"ל בלשונו המופלאה: "באמרם תפשו אומנות אבותם" באו ללמוד ונמצאו מלמדים על כל סוד התפילה, מגלים לנו חז"ל סוד גדול בענין התפילה.

”אין לנו על מי להישען” - יסוד התפילה צז

הנה הכלל ישראל הרי התפללו כאן בעת צרה גדולה, מן המצר המוחלט - מוקפים מכל צד, הים סוגר, השונא רודף, והחיות מן המדבר ואין כל דרך להמלט, והאבות הקדושים כאשר הם התפללו, הלא חושבים אנו כי תפילתם היתה מתוך הרחבה והרוחה, לשם תפילה בעלמא, והאומנם כי התפילות של האבות באמת לא נמצא כלל כי התפללו מתוך צרות מיוחדות, כי בהפסוקים ”וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם” וכן ”ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב”, לא נזכרו צרות מיוחדות, כי אם תפילותיהם הסדורות להם של שחרית ומנחה, וגם ביעקב שנאמר ”ויפגע במקום”, לא מתוך צרה מיוחדת התפלל אלא כאמרם ז”ל (מובא ברש”י בראשית כח, יז): ”אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו, יהב דעתיה למהדר”.

אולם מגלים לנו חז”ל גודל טעותנו בזה. ידיעה גדולה לנו לידע, כי האבות הקדושים אף במצבם הנוח התפללו תמיד מתוך תכלית הלחץ, לא פחות כלל מתפילתם של הכלל ישראל מתוך גודל לחצם שלהם על הים.

כי סוד הדבר הוא, כי אצל הכלל ישראל תמיד הנם בבחינת ”מן המצר”, מעולם אין להם על מי לסמוך ולמישהו אחר לפנות, כי אם לצעוק אל ה’!

אומות העולם הם המונחים תחת מערכות הטבע, הם אמנם יש להם על מי להשען ”אלה ברכב ואלה בסוסים” - האומות יש להם ”רכב” ויש להם ”סוסים”, הם חלקם אשר חלק להם ה’, אבל ”ואנחנו בשם ה’ אלוקינו נזכיר” (תהלים כ, ח) - לנו אין כלום, לנו אין טבע, כל הנהגת הכלל ישראל היא למעלה מן הטבע, ואם כן הלא באמת אין אתנו כל חילוק בין מצב של הרחבה והרוחה ובין מצב של לחץ וצרה, תמיד אנו תלויים על בלימה, באין ממש כל מעמד ומהלך. ואל מי נבטח, ומי יושיענו, אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים - ”בשם ה’ אלוקינו נזכיר”. והוא סוד התפילה שבאה דוקא אחרי הכרה גמורה כי אין כל מצב זולתו יתברך, אין עוד מלבדו.

וזהו ענין ”תפשו אומנות אבותם” - כי באו אז לדרגת אבותם הקדושים, אשר הם היו תמיד ”מן המצר” לקרוא אך בשם ה’, כי על כן כל המצבים אחד הם. מצב הרחבות כמצב של צרה ולחץ, כי רק ”הוא” מושיענו.

צח _____ תפילה דייליה

וכשמכירין באמת כי אין זולתו כל מעמד והצלה, כי אז ודאי (תהלים קכ,
א) "תפילה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו" - והוא הוא אומנות אבותם
שתפשו", עכ"ל.

הקב"ה יעזרנו שנוכל להבין, להכיר ולהרגיש כי רק הוא יתברך יכול
לעזור לנו ומאתו הישועה. וכשנעמוד להתפלל מתוך גישה שכזו, בודאי
הקב"ה לא יעזוב אותנו ויקבל את תפילותינו ברחמים וברצון.

